

AVIZUL Comisiei

de audiere publică a rapoartelor finale privind implementarea proiectelor de inovare și transfer tehnologic finalizate în anul 2020, formată prin Hotărârea nr. 10 a Prezidiului AȘM din data de 2 februarie 2021 de comun acord cu Agenția Națională pentru Cercetare și Dezvoltare asupra raportului final pe proiectul de inovare și transfer tehnologic 19.80015.5007.233T „Implementarea soiurilor de lavandă (*Lavandula angustifolia Mill.*) Aroma Unica, Alba 7, Vis Magic 10 și fondarea plantației industriale”, director de proiect dr. hab. Maria GONCEARIUC, TRIMEXPO S.A.

Comisia de audiere a rapoartelor finale privind implementarea proiectelor de transfer tehnologic a fost formată în temeiul art. 61 lit. h) din Codul cu privire la Știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15.07.2004 (republicat), subpunct. 20 al punctului 7 al Statutului Academiei de Științe a Moldovei aprobat prin Hotărârea Adunării Generale nr. I/2 din 24 ianuarie 2019 și al punctului 13 al *Instrucțiunii privind raportarea finală a implementării proiectelor din domeniile cercetării și inovării*, aprobată de ANCD prin ordinul nr. 105 din 7 decembrie 2020 și în baza Fișei de evaluare elaborate și aprobate de ANCD.

Ca urmare a audierilor publice privind implementarea proiectelor de inovare și transfer tehnologic desfășurate în data de 19 februarie 2021 în format online (disponibil la link-ul <https://www.youtube.com/watch?v=4kQGM9LpGRo>), experții și-au expus opiniile.

Avizul Comisiei este perfectat în baza avizelor experților în domeniu tehnologic, științific și economic.

Pe domeniul științifico-tehnologic:

1. Atingerea scopului, obiectivelor și rezultatelor declarate în propunerea de proiect cu cele obținute după implementarea proiectului

Scopul, obiectivele și activitățile planificate la începutul proiectului au fost îndeplinite. Ca rezultat, au fost extinse suprafețele cu lavandă. Pregătit materialul pentru a fi extinse plantațiile în următorii 2 ani. Materialul propus este testat și poate fi utilizat de pe viitor nu numai de TRIMEXPO S.A., dar și de alte induții, fermierii etc.

2. Funcționalitatea tehnologiei/serviciului/produsului obținut în cadrul proiectului

Ca rezultat s-a elaborat ghidul cu privire la cultivarea lavandei și administrarea afacerii. Toate soiurile implementate au fost testate în culturi integrale și garantează producția de cca 10 t/ha materie primă și 120-220kg/ha ulei esențial, randamentul fiind de 18-20 kg/t.

3. Infrastructura disponibilă pentru continuarea proiectului și funcționalitatea acesteia

Ca rezultat al finalizării proiectului s-a procurat, importat, instalat, testat utilajul de procesare; a fost stabilit regimul de procesare. Compania TRIMEXPO S.A. dispune de utilaj, materie primă, suprafața necesară pentru continuarea proiectului.

4. Diseminarea rezultatelor obținute (acțiuni de diseminare întreprinse)

Au fost obținute următoarele rezultate principale: a fost publicat un ghid practic, 2 articole în reviste recenzate (un articol publicat în revistă recenzată în Republica Moldova). Echipa de cercetare a participat la 4 expoziții, dintre care 3 peste hotarele Republicii Moldova. Rezultatele cercetărilor au fost apreciate prin conferirea a 2 diplome și 2 medalii (o medalie de aur și o medalie de argint).

5. Colaborarea între organizația executor și organizația partener/alte organizații (specificul și continuarea colaborării)

Organizația executor TRIMEXPO S.A. a colaborat și colaborează cu Instituții din Republica Moldova (Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor, Laboratorul Plante Aromatice și Medicinale din anul 2014. Colaborarea va urma pentru a diversifica speciile de plante aromatice și medicinale cultivate; Institutul de Chimie: se va extinde colaborarea în procesul de efectuare a analizelor calitative și cantitative a uleiului esențial produs) precum și

instituții de peste hotare (AURA INDUSTRIE, Franța, la capitolul procurarea utilajului de procesare. Se planifică procurarea combinei de recoltare din această firmă).

6. Comercializarea și/sau utilizarea rezultatelor obținute în cadrul proiectului la moment și în viitorul apropiat

S-au produs peste 300 kg de ulei esențial de lavandă, din care s-au comercializat 70 kg de la preț de 56 €/kg. S-au produs material săditor, puiți a trei soiuri, 91,5 mii. Se așteaptă comercializarea producție totale de ulei esențial, precum și a materialului săditor. În anii 2021, 2022 plantația de lavandă va fi extinsă cu peste 4 ha. Material săditor produs este suficient pentru extinderea plantației.

Concluzii: Scopul, obiectivele și activitățile planificate la începutul proiectului au fost îndeplinite. Se planifică o implementare și pe viitor a rezultatelor obținute în cadrul proiectului.

Ca urmare a avizelor experților, proiectul a fost apreciat cu calificativul **Foarte bine**

Pe domeniul economic:

1. Atingerea scopului, obiectivelor și rezultatelor declarate în propunerea de proiect cu cele obținute după implementarea proiectului.

Proiectul ca scop are extinderea suprafețelor cultivate de lavandă prin implementarea soiurilor rezistente la factori abiotici, ce asigură o productivitate înaltă, a fost atins. Aceasta a fost asigurat de realizarea obiectivelor și activităților declarate în propunerea de proiect și de obținerea rezultatelor planificate.

2. Funcționalitatea tehnologiei/serviciului/produsului obținut în cadrul proiectului

Au fost create, testate, omologate, brevetate soiuri de lavandă care reprezintă hibrizi de prima generație cu efect înalt al heterozisului. Soirile sunt solicitate în Uniunea Europeană (România, Bulgaria, Franța), Ucraina nu numai datorită productivității înalte, rezistenței la secetă, dar și rezistenței la ger și iernare. Fondarea plantațiilor industriale cu o densitate optimă a acestor soiuri, procesarea materiei prime obținuta cu utilaje de ultima generație, performante și de precizie înaltă, respectarea tehnologiilor atât de cultivare, cât și de procesare permit crearea relațiilor comerciale pe termen lung și asigurarea nu numai stabilitate cantitativă și calitativă în furnizarea de ulei esențial, dar și realizarea producției la un preț mult mai avantajos.

3. Infrastructura disponibilă pentru continuarea proiectului și funcționalitatea acesteia

În prezent compania TRIMEXPO S.A. dispune de: plantație industrială de lavandă cu suprafața de 3 ha; se mai cultivă soiul timpuriu de lavandă Moldoveanca 4; hală cu suprafața 748 m.p. pentru utilajul de procesare, depozit, frigider etc.; utilaj de procesare, distilare a uleiului esențial AURA INDUSTRIAL, produs în Franța; Utilaj de demineralizare (dedurizare) a apei. Toate aceste resurse asigură sustenabilitatea înaltă al proiectului.

4. Diseminarea rezultatelor obținute (acțiuni de diseminare întreprinse)

Din raportul prezentat nu este clar numărul planificat de manifestări, publicații, prezentări, rapoarte, etc. Astfel, este greu de a verifica care este abaterea de la plan. Totodată, echipa a participat la un sir de evenimente, unde au diseminat produsul, au fost publicate mai multe lucrări științifice.

5. Colaborarea între organizația executor și organizația partener/alte organizații (specificul și continuarea colaborării)

Compania executor TRIMEXPO S.A. colaborează cu Institutul de Genetică, Fiziologie și Protecție a Plantelor, Laboratorul Plante Aromatice și Medicinale, Institutul de Chimie. Această colaborare a asigurat rezultatele proiectului și va urma pentru a diversifica speciile de plante aromatice și medicinale cultivate. La fel, sunt stabilite relațiile de parteneriat cu AURA INDUSTRIE, Franța. Se planifică procurarea combinei de recoltare din această companie.

6. Comercializarea și/sau utilizarea rezultatelor obținute în cadrul proiectului la moment și în viitorul apropiat

Realizarea tuturor activităților prevăzute de proiect s-a soldat cu producerea a peste 300 kg de ulei esențial de lavandă, din care s-au comercializat 70 kg (56 €/kg), fiind obținute 3920 € = 78400 lei. S-a produs material săditor, puiți a trei soiuri, 91,5 mii. Se așteaptă comercializarea

producție totale de ulei esențial, precum și a materialului săditor. Au fost create noi locuri de muncă. Dar proiectul este în derulare și nu este posibil de a calcula efectul economic total.

Concluzii

Proiectul examinat este unul de succes, fiind rezultatul unei colaborări viabile și fructuoase dintre sectorul real al economiei și cercetarea științifică. Studiile în domeniu demonstrează, că lavanda este o specie cu o semnificație deosebită în medicină, parfumerie, cosmetică, aroma terapie, precum și ca plantă meliferă, dar și ornamentală. La fel, este folosită și în agricultură ca component al biofungicidelor, bioinsecticidelor, bioierbicidelor. În condițiile schimbărilor climaterice, crearea și cultivarea unor soiuri noi de lavandă, care în anii secetoși acumulează un conținut de ulei esențial mai ridicat decât în anii cu depuneri atmosferice obișnuite va permite de a obține avantaje competitive prin sporirea producției de ulei, randamentul soiurilor fiind mai înalt în condiții de secetă. În rezultat, inovațiile în domeniul științific combinate cu acțiuni manageriale eficiente au contribuit la obținerea unor performanțe înalte.

Ca urmare a avizelor experților, proiectul a fost apreciat cu calificativul **Foarte bine**

Președintele Comisiei

dr. hab. Liliana Condraticova

Secretarul Comisiei

dr. Ghenadie Sîrbu